

УДК 811.112.2'276.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-4-18>

Юлія РІЗНИК,

orcid.org/0000-0002-5693-1061

*викладач кафедри загального мовознавства та іноземних мов
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна) howerla2015@gmail.com*

Наталія БОНДАР,

orcid.org/0000-0002-6768-5863

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри загального мовознавства та іноземних мов
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна) natalija-bondar@ukr.net*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Стаття є дослідженням ефективності застосування інтерактивних методів у процесі формування навичок усного та писемного мовлення учнів на заняттях німецької мови. Актуальність теми зумовлена потребою у впровадженні інноваційних підходів до навчання іноземної мови, що відповідають сучасним освітнім тенденціям та сприяють розвитку комунікативної компетентності. У дослідженні проаналізовано теоретичні основи інтерактивного навчання, охарактеризовано найбільш результативні методи (рольові ігри, навчальні дискусії, проєктну діяльність, роботу в парах і групах, використання інтерактивних онлайн-платформ тощо) та визначено їхній вплив на підвищення мовленнєвої активності учнів.

Розглянуто приклади практичного застосування інтерактивних форм роботи на уроках німецької мови, ґрунтуючись на результатах педагогічного експерименту, проведеного в умовах реального освітнього процесу. У дослідженні акцентовано увагу на змінах у рівні сформованості мовленнєвих навичок учнів, зокрема на якісному зростанні обсягу активної лексики, точності граматичних структур, а також підвищенні спонтанності та впевненості під час мовлення. Окремо розглянуто психолого-педагогічні чинники, що впливають на ефективність застосування інтерактивних методів: вікові особливості учнів, рівень мотивації, наявність позитивного освітнього середовища.

Підкреслюється, що застосування інтерактивних методів сприяє не лише засвоєнню лексико-граматичного матеріалу, а й формуванню стійкої мотивації до вивчення мови, розвитку творчого потенціалу учнів, критичного мислення, а також навичок міжособистісної взаємодії, співпраці та рефлексії. Автор приходить до висновку, що інтерактивні підходи дозволяють не лише зробити навчання більш динамічним і захопливим, а й забезпечити його високу результативність відповідно до компетентнісного підходу в освіті. Отримані результати можуть бути використані як вчителями загальноосвітніх шкіл, так і викладачами закладів вищої освіти для вдосконалення методики викладання німецької мови.

Ключові слова: *німецька мова, інноваційний підхід, інтерактивні методи, педагогічний експеримент, усне та писемне мовлення.*

Yuliia RIZNYK,

orcid.org/0000-0002-5693-1061

*Lecturer at the Department of General Linguistics and Foreign Languages
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
(Poltava, Ukraine) howerla2015@gmail.com*

Nataliia BONDAR,

orcid.org/0000-0002-6768-5863

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of General Linguistics and Foreign Languages
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
(Poltava, Ukraine) natalija-bondar@ukr.net*

EFFECTIVENESS OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING ORAL AND WRITTEN COMMUNICATION IN GERMAN CLASSES

The article is a study of the effectiveness of using interactive methods in the process of developing students' oral and written communication skills in German language classes. The relevance of the topic is stipulated by the need to introduce innovative approaches to teaching a foreign language that meet modern educational trends and contribute to the development of communicative competence. The study analyzes the theoretical foundations of interactive learning, characterizes the most

effective methods (role-playing games, educational discussions, project activities, work in pairs and groups, the use of interactive online platforms, etc.) and determines their impact on increasing students' speech activity.

Examples of the practical application of interactive forms of work in German lessons are considered, based on the results of a pedagogical experiment conducted in a real educational process. The study focuses on changes in the level of students' language skills, in particular, on the qualitative growth of active vocabulary, the accuracy of grammatical structures, as well as on the increase of spontaneity and confidence in speaking. The psychological and pedagogical factors that influence the effectiveness of interactive methods are considered separately: age characteristics of students, level of motivation, and the presence of a positive educational environment.

It is emphasized that the use of interactive methods contributes not only to the acquisition of lexical and grammatical material, but also to the formation of a stable motivation to learn the language, the development of students' creativity, critical thinking, as well as interpersonal interaction, cooperation and reflection skills. The author comes to the conclusion that interactive approaches allow not only to make learning more dynamic and exciting, but also to ensure its high efficiency in accordance with the competency-based approach to education. The results obtained can be used by both secondary school teachers and university professors to improve the methods of teaching German.

Key words: German language, innovative approach, interactive methods, pedagogical experiment, oral and written communication.

Актуальність проблеми дослідження обумовлена тим, що формування комунікативної компетентності учнів є пріоритетом сучасної мовної освіти, а традиційні методи навчання не завжди забезпечують належний рівень мотивації та залучення людини до вивчення мови. Інтерактивні методи створюють умови для активної мовленнєвої взаємодії, розвитку критичного мислення й самовираження, що є особливо важливим у вивченні іноземної мови, зокрема німецької.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує зростання інтересу до проблеми інтерактивного навчання в умовах реформування освітнього процесу. У працях таких науковців, як Т.Терещенко, В.Серкін, О.Бойчук, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Савченко, А. Кунакіна, висвітлюється значення інтерактивності у навчальному процесі, однак питання ефективного поєднання цих методів з розвитком усного й писемного мовлення на заняттях німецької мови потребує подальшого дослідження. Крім того, аналіз наукових досліджень підтвердив, що застосування візуалізації є необхідною складовою для успішного вивчення іноземних мов, адже унаочнення навчального матеріалу в разі підвищує ефективність заняття, поживає навчальний процес, збуджує ініціативу та мислення, а також привчає здобувачів освіти до аналізу та узагальнення.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є дослідити ефективність інтерактивних методів навчання у формуванні навичок усного та писемного мовлення на уроках німецької мови. Зокрема, проаналізувати теоретичні засади інтерактивного навчання; визначити особливості застосування інтерактивних методів на уроках німецької мови; виявити найбільш ефективні методики для розвитку мовленнєвих навичок; узагальнити результати педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасному світі, що стрімко змінюється та глобалізується, вивчення іноземних мов набуває особливої значущості як інструменту міжкультурного спілкування, професійної реалізації та особистісного зростання. В умовах євроінтеграційних процесів в Україні та зростання міжнародної мобільності, підвищуються вимоги до якості мовної освіти, що, у свою чергу, передбачає оновлення підходів до викладання іноземних мов. Однією з ключових компетентностей, яку має сформувати сучасна школа, є комунікативна – здатність ефективно спілкуватися в усній і письмовій формах у різних ситуаціях.

З-поміж усіх іноземних мов, що вивчаються в українських закладах освіти, німецька займає особливе місце як друга за популярністю після англійської. Це зумовлено історичними, культурними, політичними та економічними зв'язками України з німецькомовними країнами. Головна ціль навчання іноземних мов — це формування та розвиток комунікативної культури та навчання практичного оволодіння іноземною мовою (Філонова, 2022: 16). Разом з тим, практика викладання німецької мови нерідко стикається з низкою викликів, серед яких: низький рівень мотивації учнів та обмежена мовна практика в автентичному середовищі.

У цьому контексті особливу актуальність набуває впровадження інтерактивних методів навчання, які ґрунтуються на активній участі учнів у навчальному процесі, співпраці, обміні думками, вирішенні комунікативних завдань. Тому у сучасному освітньому та навчальному процесах необхідно застосовувати яскраві, нетипові форми навчання, що неодмінно дозволить відновити втрачений інтерес здобувачів освіти до вивчення іноземної мови, зокрема німецької. Кожне вислов-

лювання учня має бути вмотивовано максимально природно, тобто виходити з внутрішнього «Я» (Філонова, 2022: 16). Викладач повинен певною мірою відійти від типового стандартного проведення практичного заняття, та розширити його новими зразками, додати до нього, щось цікаве та нове, що могло б привернути увагу, зацікавити, активізувати буденну діяльність здобувачів освіти, та спонукати їх до активних дій, роздумів, аналізу отриманих знань та пошуку нових (Серкін, 2024). Такі методи не лише оживлюють навчання, а й сприяють формуванню мовленнєвої компетенції, зокрема в аспектах усного та писемного мовлення. Вони створюють умови для наближення навчальної ситуації до реального мовного середовища, активізують міжособистісну взаємодію, підвищують емоційну залученість та рівень внутрішньої мотивації учнів.

На сьогоднішній день проблема впровадження інтерактивних методів навчання у школі є досить актуальною у системі освіти в цілому, тому кількість наукових досліджень з цього питання швидко зростає. Інтеракція у розумінні педагогічних методик передбачає навчання у співпраці, коли і слухачі, і педагог є суб'єктами навчання. Учень не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається на уроці. За такої форми організації процесу навчання школярі стають його повноправними учасниками. Функція вчителя полягає, в основному, у стимулюванні їх до самостійної діяльності, пошуку шляхів досягнення визначених цілей (Бойчук, 2025).

Знання слів з іноземної мови є невід'ємною частиною цього процесу, оскільки лексичний аспект є основою мови. Правильне використання слів та розширений словниковий запас створюють передумови для вільного спілкування іноземною мовою. Існує питання: як запам'ятовувати слова найбільш ефективно та швидко. Для досягнення успіху та отримання результатів необхідно впроваджувати ефективні методи формування лексичної компетентності учнів (Хачко, 2025). Тому в сучасній освіті для використання на уроках іноземної мови пропонується великий вибір різноманітних комп'ютерних засобів, програм та застосунків. Для прикладу, під час навчання лексики та фонетики зручно використовувати таку програму, як Duolingo (<https://www.duolingo.com/>). Це простий, зручний та безкоштовний сервіс для вивчення не тільки іноземних мов в ігровій формі. Duolingo – одна з найпопулярніших програм у світі у розділах «Навчання» та «Освіта». Найчастіше програму використовують у якості мобільного застосунку для мобільних пристроїв або планшетів, проте також сервіс можна

використовувати і на стаціонарних персональних комп'ютерах. Використання платформи Duolingo надає функціонал роботи «Duolingo для шкіл», що дозволяють вчителям закладів середньої освіти відстежувати дії та результати своїх здобувачів освіти. Існує доволі багато подібних програм (Wordwall, Kahoot!, Quizlet), які дозволяють здобувачам мови ефективно спілкуватися, розширювати свій словниковий запас і набувати нові навички в цікавий та захопливий спосіб. Цікаво, кожна з цих платформ має свій підхід до вивчення мови і користувач може обрати найзручніший формат для себе.

Найчастіше у закладах загальної середньої та вищої освіти зазвичай використовують такі технічні засоби, як телевізори, комп'ютери, проєктори, інтерактивні дошки, а іноді й новітні технології – системи доповненої або віртуальної реальності.

Крім того, за допомогою інтернет-застосунків можна створювати віртуальні вікторини, ігри та інтерактивні завдання, які сприяють активному залученню учнів до процесу навчання. Такі інтерактивні завдання також розвивають мовленнєву плавність, розуміння та усвідомлення мовного матеріалу (Серкін, 2024).

Доцільно використовувати для вивчення німецької мови диски, з якими розроблено підручники, що містять записи діалогів, текстів, фраз для запам'ятовування. Робота з подкастами сприяє формуванню та розвитку комунікативної компетентності студентів, підвищенню мотивації вивчення мови та є невичерпним джерелом навчальних матеріалів (Зозуля, Стадній, Слободянюк, 2024).

Застосування таких технічних засобів значно розширює можливості для впровадження інтерактивних методів навчання. Наприклад, використання відеофрагментів діалогів або ситуацій з життя німецькомовних країн сприяє розвитку навичок аудіювання та усного мовлення, збагачує словниковий запас і покращує інтонаційно-ритмічний малюнок мовлення. Але до візуальних засобів навчання ставиться така загальна вимога: вони повинні однозначно представляти предмет і дії. Динаміка фільмів повинна наближати учнів до життєвих ситуацій та сприяти розвитку мовлення. Фільми мають бути доступні як за темою, так і за завданням, і тривати 3–5 хвилин в середньому, щоб втримати увагу. Після перегляду необхідно проводити обговорення. Тож можна сказати, що для такого методу є ряд вимог під час підбору матеріалу:

- 1) рівень знань студентів;
- 2) складність матеріалу;

3) співвідношення звукової та зорової інформації в епізодах;

4) відповідність візуального матеріалу темі заняття та дидактичним завданням;

5) актуальність теми з урахуванням потреб та інтересів студентів;

6) тривалість фрагменту;

7) наявність субтитрів;

8) виховна мета.

Саме цей перелік факторів допоможе зацікавити учня та зробить розвиток усного мовлення через інтерактивні методи дієвим, що допоможе подолати психологічні бар'єри, удосконалювати вимову, вивчати лексику в контексті, вільно висловлювати власну думку.

Варто також зазначити, що інтерактивні методи значно сприяють подоланню мовного бар'єра та зменшенню страху перед помилками. У процесі групової чи парної роботи учні почуваються більш розкуто, охочіше висловлюють власні думки, дискутують, ставлять запитання, аргументують свою позицію. Наприклад, можна організувати ситуацію, де студенти грають ролі покупців та продавців у німецькому магазині. Вони використовують німецьку мову для здійснення покупок, запитують про товари, уточнюють ціни та обговорюють знижки. Основні переваги цього завдання включають можливість застосовувати мовні знання в реальному контексті, що підвищує впевненість у використанні мови та допомагає подолати мовний бар'єр (Трухан, 2024).

Писемне мовлення, у свою чергу, розвивається через створення творчих проєктів, написання листів, заміток, міні-есе, що також активно використовується в рамках інтерактивного підходу. Завдяки таким видам діяльності учні не лише вдосконалюють граматичні та лексичні навички, а й вчаться логічно структурувати свої думки, аргументовано висловлювати позицію та адаптувати висловлювання до конкретної комунікативної ситуації. Наприклад, написання електронного листа німецькому однолітку в межах уявного або реального міжнародного проєкту стимулює не лише креативність, а й автентичне використання мови в контексті міжкультурної взаємодії.

Варто зауважити, що важливою перевагою інтерактивних методів у навчанні писемного мовлення є можливість спільного створення текстів – як у парах, так і в малих групах. Така співпраця стимулює обговорення мовних засобів, обмін думками та взаємне редагування написаного, що значно підвищує якість кінцевого продукту та сприяє глибшому засвоєнню матеріалу. Впровадження онлайн-дошок (наприклад, Padlet або Jamboard),

хмарних документів та навчальних платформ також відкриває нові можливості для колективної роботи над письмовими завданнями, роблячи її зручною, доступною і водночас динамічною.

Таким чином, у сучасному освітньому просторі, що постійно трансформується відповідно до викликів глобалізації, цифрових інновацій та зростаючої міжнародної взаємодії, вивчення іноземних мов, зокрема німецької, стає не лише академічною необхідністю, а й засобом соціального та культурного включення. В умовах активної євроінтеграції України особливої актуальності набуває формування комунікативної компетентності як ключової складової загальної освіченості учнів.

Одним з найефективніших підходів до досягнення цієї мети є застосування інтерактивних методів навчання, що забезпечують активну участь здобувачів освіти у навчальному процесі. Такий підхід принципово змінює саму логіку уроку: учень більше не є пасивним слухачем, а виступає співтворцем навчального змісту, експериментатором, дослідником. Учитель у цьому процесі не стільки транслює знання, скільки виконує роль мотиватора, координатора групової та індивідуальної діяльності.

Інтерактивні методи, серед яких особливу ефективність демонструють рольові ігри, дебати, творчі проєкти, групова робота, симуляційні вправи та онлайн-платформи (Kahoot!, Wordwall, Duolingo, Padlet, Quizlet), не тільки сприяють розвитку навичок усного і писемного мовлення, а й формують інтерес до мови, мотивацію до подальшого навчання. Такі методи створюють природне навчальне середовище, наближене до реального мовного контексту, у якому учень має змогу активно застосовувати набуті знання на практиці.

Усне мовлення, яке є одним із найважливіших аспектів вивчення іноземної мови через психологічні бар'єри (страх помилитися, сором'язливість), значно полегшується завдяки ігровим, діалогічним і ситуативним формам роботи. Парна й групова взаємодія сприяє розкутому спілкуванню, вивченню лексики в контексті, покращенню вимови та формуванню навичок слухання.

Писемне мовлення успішно розвивається через такі види діяльності, як написання листів, міні-есе, творчих текстів, а також створення блогів, обговорень у спільних онлайн-документах (Google Docs, Jamboard тощо). Особливо ефективним є формат колективного письма, де учні разом редагують, аналізують і вдосконалюють тексти, що стимулює критичне мислення, співпрацю та глибше розуміння мовних структур.

Тому можна впевнено стверджувати, що інтерактивні методи навчання усного та писемного мовлення на уроках німецької мови є не просто ефективним дидактичним інструментом, а необхідною складовою сучасного, якісного освітнього

процесу. Вони забезпечують не лише мовну, а й особистісну, соціальну й цифрову компетентності учня, що повністю відповідає вимогам Нової української школи, Стратегії розвитку освіти України та загальноєвропейських освітніх стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчук О., Терещенко Т. Планування заняття з використанням інтерактивних засобів на уроках німецької мови на середньому ступені навчання в школі. *Науковий журнал «Молодий вчитель»* URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4420> (дата звернення 15.04.2025 р.).
2. Зозуля, І., Стадній, А., Слободянюк, А. Аудіовізуальні засоби навчання в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки, №40, 12–28.
3. Серкін В. Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання німецької мови в закладах загальної середньої освіти : *квал. роб. на ступ. «магістр»*. м.Кривий Ріг, 2024 р. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11195/1/%d0%9c%d0%a0_%d0%a1%d1%94%d1%80%d0%ba%d1%96%d0%bd_%d0%86%d0%9a%d0%a2.pdf (дата звернення 15.04.2025 р.).
4. Трухан А. Інтерактивний метод навчання та його ефективність у вивченні німецької мови. м.Суми, 2024 р. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/96652/1/Trukhan_German_language.pdf (дата звернення 15.04.2025 р.).
5. Філонова М. Сценарії застосування сучасних інформаційних технологій у процесі формування іншомовної компетентності з теми «Medien» на уроці німецької мови: *квал. роб. на ступ. «магістр»*. м.Кривий Ріг, 2022 р. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6888/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%20%d0%a4%d1%96%d0%bb%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%9c.%d0%92.%20%d0%9d%d0%90%d0%a4-17%d0%bc.%20%28%d0%ba%d0%b5%d1%80.%20%d0%9a%d0%b0%d1%80%d0%bf%d1%8e%d0%ba%20%d0%92.%d0%90.%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 15.04.2025 р.).
6. Хачко Є. Використання інтернет застосунків на уроках німецької та англійської мови: *квал. роб. на ступ. «магістр»*. м.Черкаси, 2023 р. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/6308/1/%D0%A5%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%BE%20%D0%84.pdf> (дата звернення 15.04.2025 р.).

REFERENCES

1. Boichuk O., Tereshchenko T. (n.d.) Planuvannya zaniattia z vykorystanniam interaktyvnykh zasobiv na urokakh nimetskoï movy na serednomu stupeni navchannia v shkoli. [Planning a lesson using interactive tools in German classes at the secondary school level] *Naukovyi zhurnal «Molodyi vchytel»*. Available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4420> [Accessed 15 Apr. 2025]. [in Ukrainian].
2. Zozulia I., Stadnii A., Slobodianiuk A. (n.d.) Audiovizualni zasoby navchannia v protsesi formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti. [Audiovisual learning tools in the process of forming foreign language communicative competence] *Vykkladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky*, 40, 12–28. [in Ukrainian].
3. Serkin V. (2024) Osoblyvosti vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u protsesi navchannia nimetskoï movy v zakladakh zahalnoi serednoi osvity: *kval. rob. na stup. «mahistr»*. [Peculiarities of using ICT in the process of teaching German in secondary schools: Master's qualification work] *Kryvyi Rih*. Available at: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11195/1/!2024_%d0%9c%d0%a0_%d0%a1%d1%94%d1%80%d0%ba%d1%96%d0%bd_%d0%86%d0%9a%d0%a2.pdf [Accessed 15 Apr. 2025]. [in Ukrainian].
4. Trukhan A. (2024) Interaktyvnyi metod navchannia ta yoho efektyvnist u vyvchenni nimetskoï movy. [Interactive learning method and its effectiveness in studying German] *Sumy*. Available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/96652/1/Trukhan_German_language.pdf [Accessed 15 Apr. 2025]. [in Ukrainian].
5. Filonova M. (2022) Stsenarii zastosuvannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii u protsesi formuvannia inshomovnoi kompetentnosti z temy «Medien» na urotsi nimetskoï movy: *kval. rob. na stup. «mahistr»*. [Scenarios for using modern information technologies in forming foreign language competence on the topic «Medien» in German lessons: Master's qualification work] *Kryvyi Rih*. Available at: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6888> [Accessed 15 Apr. 2025]. [in Ukrainian].
6. Khachko Ye. (2023) Vykorystannia internet zastosunkiv na urokakh nimetskoï ta anhliiskoï movy: *kval. rob. na stup. «mahistr»*. [Use of internet applications in German and English lessons: Master's qualification work] *Cherkasy*. Available at: https://eprints.cdu.edu.ua/6308/1/Khachko_Ye.pdf [Accessed 15 Apr. 2025]. [in Ukrainian].